

DILEMMAER

NÅR REGLER MØDER VIRKELIGHEDEN

Landets love er til for at sikre borgernes frihed og retssikkerhed. Uanset om de har et handicap eller ej. Så langt så godt. Men kender du det, når love og regler bare ikke rimer på hverdagen for en socialpædagog, og at du støder panden hårdt mod den ene paragraf efter den anden i arbejdet med borgerne? Det er den slags love, der kan sætte fut i diskussioner om låste døre, overvågning af borgere og medicinbehandling på bosteder. Vi har samlet en stribe eksempler på, hvordan socialpædagoger oplever det, når regler møder virkeligheden

LÅSTE DØRE

Vi har et dybt kendskab til beboerne

Når vi skrider til sådan noget som låste døre, bygger det jo på nogle grundige pædagogiske vurderinger og faglige beskrivelser af den beboer, det handler om

Erik Borring, socialpædagog og TR, Sølund

Erik Borring og hans kolleger blev forskrækket over den sort/hvide fremstilling af sagen, da Sølund endte i mediernes søgelys i en sag om låste døre. Vi handler jo ud fra meget nøje pædagogiske vurderinger af beboerne, siger han

Af Jens Nielsen, jni@sl.dk
Illustration: Louise Thrane Jensen

Jeg må sige, at vi var mange, der blev forskrækkede over tempoet, da sagen først, ja, eksploderede i mediernes. Vi er da alle sammen klar på, at vi selvfølgelig skal overholde loven, men det her er jo ikke kun sort/hvidt. Og vi kunne da godt have ønsket, at nogle af alle de gode historier blev eksponeret på samme måde.

Sådan siger socialpædagog Erik Borring, der er tillidsrepræsentant på Sølund i Skanderborg. Steedet kom i søgelyset i en sag om låste døre ud mod udearealerne – en aflåsning, der havde til formål at beskytte og skærme en beboer, der ellers kunne være i risiko for at begive sig ud på egen hånd – og dermed komme i fare i trafikken.

Men de låste døre strider mod reglerne, mente Socialtilsynet, og Sølund fik påbud om at finde en anden løsning. Hvorefter en pårørende på sociale medier opfordrede kommunen og Sølund til at trods påbuddet. Det fik sagen til at ramme mediernes.

Inden da havde man nu allerede været igennem sagen på Sølund, og det generede Erik Borring og kollegerne, at sagen blev fremstillet så forsimplet:

– Tilsynet havde ikke kun været på ét besøg. Og det er da klart, at lov er lov, og den skal vi overholde. Men der er jo heller ikke nogen af os, der bare låser døren, fordi det er let. Når vi skrider til sådan noget som låste døre, bygger det jo på nogle grundige pædagogiske vurderinger og faglige beskrivelser af den beboer, det handler om. Vi gør det af bekymring og omsorg, og der, hvor vi så fjerner noget frihed, sætter vi vores relation til den enkelte beboer i stedet. Det er den, vi byder ind med som socialpædagoger, og som giver vores beboere størst mulig livskvalitet, siger han.

Indgreb giver livskvalitet

– På Sølund bor der 240 mennesker med meget forskellige behov. Og der er nogen, hvor begrebet personlig frihed ikke giver så meget mening i gængs forstand, og som ikke kan håndtere den frihed, som fx helt åbne døre giver. Her kan det

Vi skal være helt objektive og fx med en borger kunne sige, at han har den og den udviklingsalder – og derfor er det ikke realistisk, at han kan blive trafikssikker. Og når det nu er sådan, må vi jo indrette omgivelserne efter det – alt andet ville jo være et svigt

Erik Borring, socialpædagog og TR, Sølund

være påkrævet, at vi indimellem bruger det, der er defineret som magtanvendelse, for at sikre dem et godt og trygt liv, siger Erik Borring.

Han fortæller om en beboer, der har boet på Sølund i mere end 50 år, men hvor det at 'træne ham i at være sikker i trafikken ikke været en mulighed'.

– For ham har vi lavet en grundig pædagogisk beskrivelse og har ansøgt og få lov til at udstyre ham med en GPS, så vi kan holde øje, hvis han går mere end 200 meter væk og så få ham guidet tilbage. Det er jo et indgreb i hans personlige

frihed – men her vil jeg sige, at det har givet ham bedre livskvalitet.

Erik Borring peger på, at man som socialpædagog investerer mange følelser i arbejdet, og at de kommer i spil, når nogen udefra påtaler ens praksis:

– Jeg har været 20 år på Sølund, og jeg og mine kolleger har lært vores beboere meget godt at kende og holder af dem, og derfor skal der en del til for at ændre praksis. For den bygger jo på vores dybe kendskab til de her mennesker, siger han.

Og den grundpræmis stiller store krav til socialpædagoger – både som enkelte fagpersoner og som individer:

– Trods vores engagement i beboerne skal vi være nøgterne og passe på ikke at gøre dem dygtigere, end de er så at sige. Vi skal være helt objektive og fx med en borger kunne sige, at han har den og den udviklingsalder – og derfor er det ikke realistisk, at han kan blive trafikssikker. Og når det nu er sådan, må vi jo indrette omgivelserne efter det – alt andet ville jo være et svigt, mener Erik Borring.

Åben for kritik

Men som fagpersoner kræver netop den vurdering både akkurat og åbenhed:

– Det stiller store krav til, at vi som fagpersoner er åbne. Når man som jeg har gået meget sammen med en fast gruppe af andre kolleger på fx weekendvagterne, så er det klart, at der er en fare for, at man holder på sit, hvis der kommer kritik udefra. Så er det bare 'dem', der ikke forstår, hvad vi har gang i. Den fælde skal vi passe på ikke at falde i, og det kræver, at vi hele tiden dokumenterer og beskriver, hvad vi gør, og at vi er villige til at blive bokset til af folk, der ser det udefra. Den kritik skal vi da fagligt kunne holde til, siger Erik Borring.

Men hvad så hvis sammenstødet mellem regler og pædagogisk meningsfuld praksis bliver for grelt? Så må man bruge de brolagte veje op ad i systemet til at få ændret reglerne, mener han:

– Hvis der er noget, der ikke hænger sammen i forhold til vores praksis, så er den korte version vel, at vi som socialpædagoger må påvirke politikerne ved at gå til vores kredsfolk og til forbundsledelsen, og så må de gå videre til Christiansborg og få lovgiverne til at indrette lovgivningen, så den passer til fx vores beboere og sikrer dem så godt et liv som muligt, siger Erik Borring. ■

EGESKOVHUS FINDER LØSNING PÅ LÅSTE DØRE

I sommer forlod en syvårig pige døgninstitutionen Egeskovhus for børn med nedsat funktionsevne og blev senere fundet druknet. Efter den tragiske ulykke ville institutionen sikre alle udgange bedre med låse. Men den gik ikke.

Ifølge Socialtilsyn Midt var de låste døre ulovlig magtanvendelse, og låsene skulle af igen. Viborg Kommune var uenig i tolkningen og bad om en særlig aftale.

I begyndelsen af februar fandt parterne frem til en løsning: Nogle døre forbliver låst, mens en enkelt dør ud til en indhegnet legeplads fremover er åben.

LÅSER ELEVATOREN OM NATTEN

Midt om natten triller 'Inga' vanen tro kørestolen ud af sin bolig og hen foran elevatoren. Selvom hun lider af en svær udviklingshæmning, ved hun præcis, hvilken knap hun skal trykke på for at bringe elevatoren op på sin etage.

Ifølge Grundlovens §71 om den personlige friheds ukrænkelighed må intet stoppe hende i at søge ud i friheden. Men hendes handicap gør hende ude af stand til at tage vare på sig selv derude, vurderer bostedets personale. Derfor gradbøjer de loven.

Når dagen går på hæld, kører personalet elevatoren op på bostedets øverste etage og låser den fast. Og når Inga har trykket på knappen tilstrækkeligt længe uden held, giver hun op og triller ind i seng igen.

OVERVÅGNING

Alarm til nattevagter ender i påbud

Trædemåtter og rumalarmer giver nattevagten på specialtilbuddet Koktvedparken og Koktvedstien et hint, når en beboer er på afveje, så vagten kan guide vedkommende tilbage i sikkerhed. Men det er ulovlig overvågning, lyder Socialtilsynets dom

Af Lea Holtze, lthe@sl.dk

Illustration: Louise Thrane Jensen

Vores primære opgave er at passe på borgerne og sørge for, at de trives og har det godt. Men lige nu arbejder nattevagterne nærmest i blinde.'

Sådan lyder det fra Morten Hedemann, der er socialpædagog og tillidsrepræsentant på specialtilbuddet Koktvedparken og Koktvedstien for mennesker med udviklingshæmning i Frederikshavn. Udmeldingen kommer, efter at hans arbejdsplads for nylig fik to påbud fra Socialtilsyn Nord.

På Koktvedstien har der nemlig ligget en trædemåtte foran sengen i en af beboernes lejligheder. Trædemåtten gav signal til nattevagtens telefon, hvis beboeren trådte ud på måtten om natten. Desuden har Koktvedparken haft rumalarmer installeret i fællesarealerne, som tændte lyset og gav nattevagten besked, hvis en beboer gik derud.

Ifølge servicelovens § 125 kan man anvende personlige alarm- og pejlesystemer i en afgrænset periode, hvis der er risiko for, at en beboer er til fare for sig selv eller andre ved at forlade bostedet. Men man må ikke opsætte alarmerne i botilbuddet eller overvåge beboeren generelt. Derfor lød Socialtilsynets konklusion, at Koktvedparken og Koktvedstien brød reglerne om magtanvendelse og overvågning.

– Det er jo ikke noget, vi har tænkt over som overvågning. Redskaberne har været en selvfølge for os, fordi de giver mening i forhold til at kunne passe på beboerne. Derfor er det frustrerende, når tilsynet kriminaliserer den praksis, siger Morten Hedemann.

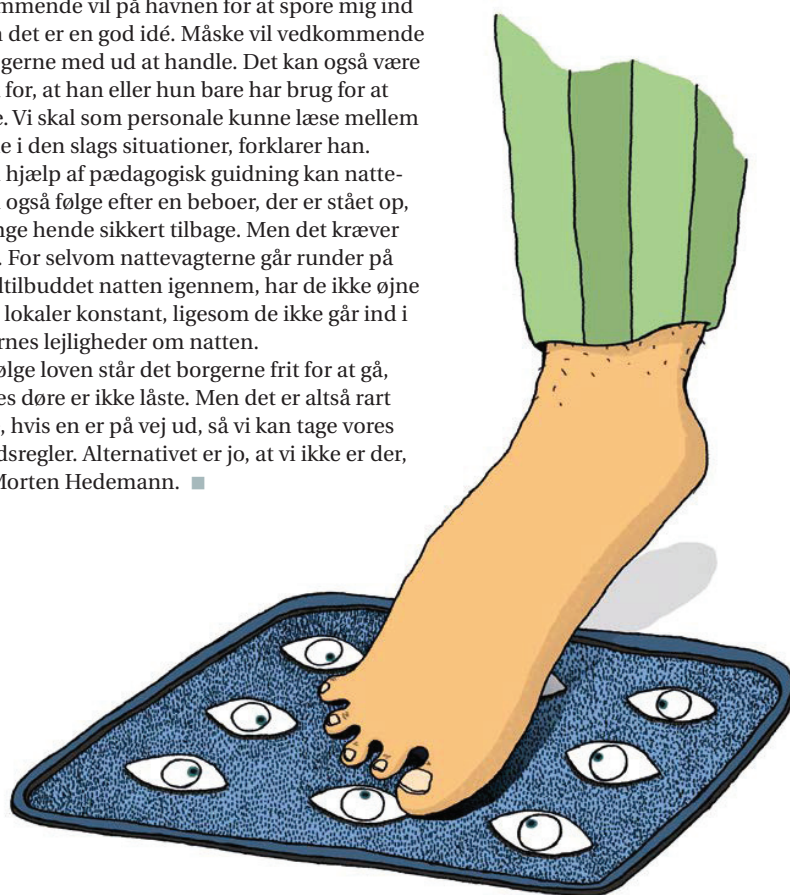
I dagtimerne har socialpædagogerne bedre mulighed for at hjælpe beboerne på rette vej end om natten, forklarer han. Her bliver beboerne inddraget i indkøb, madlavning og alle andre daglige gøremål i det omfang, de har lyst. Og hvis en

beboer pludselig vil en tur på havnen, ser og hører Morten Hedemann og de andre socialpædagoger det og har mulighed for at guide.

– I sådan en situation ville jeg spørge, hvad vedkommende vil på havnen for at spore mig ind på, om det er en god idé. Måske vil vedkommende lige så gerne med ud at handle. Det kan også være udtryk for, at han eller hun bare har brug for at snakke. Vi skal som personale kunne læse mellem linjerne i den slags situationer, forklarer han.

Ved hjælp af pædagogisk guidning kan nattevagten også følge efter en beboer, der er stået op, og bringe hende sikkert tilbage. Men det kræver et praj. For selvom nattevagterne går rundt på specialtilbuddet natten igennem, har de ikke øjne på alle lokaler konstant, ligesom de ikke går ind i beboernes lejligheder om natten.

– Ifølge loven står det borgerne frit for at gå, og vores døre er ikke låste. Men det er altså rart at vide, hvis en er på vej ud, så vi kan tage vores forholdsregler. Alternativet er jo, at vi ikke er der, siger Morten Hedemann. ■

SÅ LÆNGE DER ER SAMTYKKE

Er det overvågning, når et botilbud i Holstebro har et trykfølsomt gulv installeret på 16 af botilbuddets værelser, som slår alarm, hvis en beboer forlader sengen om natten eller ligger på gulvet?

Nej, ikke når enten beboer eller værgе har skrevet under på en samtykkeerklæring. Desuden er teknologien ikke aktiv pr. automatik, men skal aktiveres af personalet. Derfor har botilbuddet endnu ikke fået anmærkninger af socialtilsynet.

Loven forsinker den rette hjælp

Hvis en af de unge har menstruations-smerter eller får en fodvorte, skal socialpædagog Sanne Petersen kontakte en læge og køre på apoteket, for at den unge kan blive behandlet med håndkøbsmedicin. Det er tidskrævende og gør, at personalet venter med at sætte ind, fortæller hun.

Af Lea Holtze, lthe@sl.dk

Illustration: Louise Thrane Jensen

Højsæsonen for influenza har netop fejet hen over landet og efterladt mange feberramte på bosteder og institutioner. Men på grund af sundhedslovens regler om medicinbehandling kan der gå tid, før personalet kan hjælpe fx men-

nesker med udviklingshæmning, der ikke selv kan opbevare og håndtere medicin.

– Selvfølgelig har alle ret til smertelindrende medicin. Men vi skal omkring det store system hver eneste gang, og det gør det utrolig tidskrævende. Derfor oplever jeg, at man venter i længere tid, før man håndterer det, siger 'Sanne Petersen', der arbejder på en døgninstitution for børn og unge med svær udviklingshæmning.

Hvis Sanne Petersen eller kollegaerne vil give en ung, der er ramt af influenza eller har menstruationssmerter, et par Panodiler, skal de først have fat i lægen – eller vagtlægen, hvis det er uden for normal arbejdstid. Lægen skal da enten ordinere håndkøbsmedicinen, så den ligger klar på apoteket i borgerens navn, eller give grønt lys for behandlingen over telefonen, hvorefter Sanne Petersen selv skal notere det i borgerens journal.

– Jeg oplever, at lægehuset bliver meget frustreret over, at vi beder om dokumentation for, at vi må give håndkøbspræparaterne. Men vi vil jo ikke klandres for noget, siger hun.

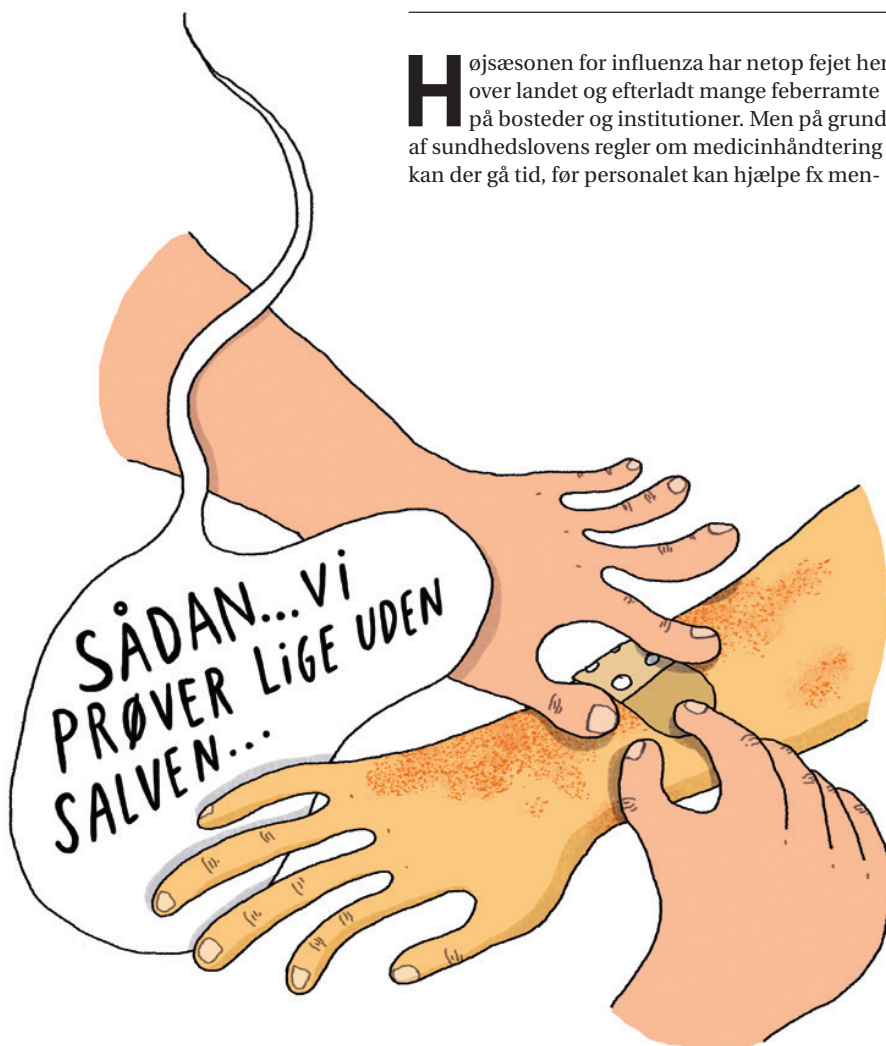
Ifølge loven må Sanne Petersen og kollegerne heller ikke opbevare håndkøbsmedicin til fælles brug på bostedet. Så hvis den unge ikke har fået ordineret Panodiler eller fodvortecreme før, nytter det ikke at låne fra naboværelset – i stedet skal Sanne Petersen af sted til apoteket.

– Man er altså nødt til at forlade institutionen i længere tid for at løse opgaven. Det er jo ikke i borgerens tarv. Jeg kan sagtens se, at vi skal passe på og ikke udsætte dem for fejlmedicinering, men vi burde have basale håndkøbspræparater til rådighed. Alternativet er jo, at en fodvorte udvikler sig, så borgeren skal i narkose for at få den fjernet.

Sanne Petersen er helt indforstået med, at man som socialpædagog ikke er sundhedsfagligt uddannet, og at det derfor kan være svært at vurdere, hvornår det er nødvendigt med en Panodil. Det fylder meget at sikre sig, at man holder sig inden for loven, fortæller hun. Og nogle gange må de klippe en hæl og hugge en tå.

– Man kommer altså nemt til at skulle bøje reglerne for at kunne agere i virkeligheden. Det er godt, at der er et regelsæt, men der er bare nogle gråzoner af borgere, der kommer i klemme. ■

Sanne Petersens navn er opdigtet, da hun ikke vil skabe strid mellem sin arbejdsplads og Styrelsen for Patientsikkerheds tilsyn. Hende virkelige identitet er kendt af redaktionen.

PERSONDATA

En del af den nye lovgivning giver god mening, for det er den vej samfundet går, men andet virker helt unødvendigt

Tanja Lützen Jeppson, socialpædagog og TR, Socialpædagogisk Center Næstved

Loven giver os forfølgelsesvanvid

Aktivitetstavler med beboernes fulde navne må ikke hænge i fællesrummene, og vagtskemaet skal pakkes væk. Det er virkeligheden for Socialpædagogisk Center Næstved og alle andre, når en ny EU-lov træder i kraft til maj – ellers vanker der bøder

Af Lea Holtze, lhe@sl.dk

Du kender dem sikkert – de store, hvide tavler, der hænger i bostedets fællesrum, så beboeren kan se, hvad tid hun skal til fysioterapeut og hvilken medarbejder, der støtter hende i det.

På Socialpædagogisk Center Næstved for mennesker med psykiske og fysiske funktionsnedsættelser er aktivitetstavler – som så mange andre steder – også en fast del af vægdekorationen. Men når en ny EU persondataforordning træder i kraft den 25. maj, er det slut med at have tavler med beboernes fulde navne hængende i fællesrummene, ligesom billedet af beboerne med navn på ikke længere må hænge uden for værelsesdøren. Medarbejderne må heller ikke sende en mail til de pårørende, medmindre de har en særlig sikker mail, og medarbejdernes skemaer med normtimer og afspadsering må ikke ligge fremme.

Derfor har socialpædagog og tillidsrepræsentant Tanja Lützen Jeppson og hendes kolleger det seneste år haft travlt med at forstå den nye lovgivning og med at finde ud af, hvad der skal til for, at de holder sig inden for loven og dermed undgår bødestraf på op mod 20 mio. euro.

– En del af den nye lovgivning giver god mening, for det er den vej samfundet går, men andet virker helt unødvendigt, siger hun.

Tilbage står nemlig at finde ud af, hvad de gør med bostedets aktivitetstavler. Dels de tavler, der giver medarbejderne et samlet overblik over beboerne og dermed dagens arbejdsopgaver, så medarbejderressourcerne bliver fordelt smartest.

Dels de aktivitetstavler, som er lavet for enkelte beboere med fx autisme for at skabe ro og struktur.

Det har bl.a. været på tale at låse tavlerne inde i et skab, at hænge et gardin foran, eller at flytte dem ind på beboernes værelser. Uanset hvad, er det ikke uden problemer, forklarer Tanja Lützen Jeppson.

– Vi har at gøre med mennesker, der kan have meget svært ved afvigelser. De kan fx blive unødigt udadreagerende eller selvskadende. Selvfølgelig falder de til ro igen, men det har en pris, imens forandringen etableres – der er jo en grund til, at vi bruger den slags tavler til at skabe struktur og forudsigelighed i deres hverdag. Det kan have konsekvenser for hele resten af dagen, hvis de kommer skævt fra start, siger hun.

Tanja Lützen Jeppson anerkender, at det er en pædagogisk opgave at forberede borgerne på forandringerne. Men i sit stille sind undrer det hende, at bostedet skulle indeholde så vigtig data, at andre ikke må se det.

– Selvfølgelig skal vores beboere have et privatliv som alle andre. Men jeg forstår ikke, at vi skal helgardere os så meget. Hvad er faren ved, at en hacker ser, hvor mange afspadseringstimer jeg har, eller at en beboer skal ud og handle kl. 10? På den måde giver loven lidt en unødig fornemmelse af forfølgelsesvanvid, men selvfølgelig skal vi rette os efter den. Så må vi jo finde en løsning, der er tålelig for borgerne, siger hun. ■

SLUT MED AT CHATTE PÅ FACEBOOK

En del gadeplansarbejdere og socialpædagoger i andre opsøgende projekter med fokus på udsatte eller kriminalitetstruede børn og unge bruger Facebooks chatfunktion til at komme i kontakt med de unge. Det gør de, fordi det nogle gange kan være den eneste måde at komme i kontakt med unge på kanten, der står uden for systemet og ellers ofte går under radaren. Når EUs persondataforordning træder i kraft til maj, er det ikke længere lovligt.

Det er ikke loven, den er gal med

Fortiden skæmmer, men i dag sikrer loven frihed og selvbestemmelse for alle. Og selvom nogle paragraffer kan give grå hår i hovedet, er det ikke loven, men socialpædagogernes rammer og vilkår, der skal peges fingre ad, mener eksperter

Af Lea Holtze, lhea@sl.dk

Illustration: Louise Thrane Jensen

Når jeg kommer i nærheden af de gode viljer, spænder jeg hanen på min pistol. Udgangspunktet for lovgivningen er jo, at mennesker selv ved, hvad der er til deres eget bedste

Kirsten Ketscher, professor, Københavns Universitet

Peter har en fodvorte, men nægter at få smurt creme på den. Johanne insisterer på at have sin storblomstrede kjole på, selvom det er januar måned. Svend bliver udadreagerende af at have fået sin aktivitetstavle ind på værelset. Og Mads spiser tre portioner lasagne til aftensmad, selvom hans BMI for længst har passeret 30.

Dilemmaerne på socialpædagogiske arbejdspladser kan være mange. Men hvornår må du gribe ind? Og i så fald hvordan? Det stiller diverse paragraffer i serviceloven, forvaltningsloven, sundhedsloven og persondataloven tydelige rammer for. Holder du dig inden for dem, kan du måske opleve, at det forringer din mulighed for at yde omsorg. Men overskrider du dem, bryder du loven.

– Vi lever i en tid, hvor man må finde løsninger inden for det koncept, lyder den kontante udmelding fra juraprofessor ved Københavns Universitet Kirsten Ketscher.

– I mange år blev udsatte ikke respekteret som de mennesker, de var, med samme rettigheder som alle andre. Jeg tror ærligt talt ikke folk begræder, at man ikke kan spærre mennesker inde i en dårekiste længere, siger hun.

Pligt til at være indespærret

Kirsten Ketscher henviser til historiebøgerne, hvor man kan bladre tilbage til dystre kapitler om, hvordan mennesker med handicap blev anset som en trussel for samfundet og derfor blev samlet på forbedringsanstalter, hvor de skulle udføre tvangsarbejde. I løbet af 1800-tallet blev der bygget fattighuse og store, statslige centralinstitutioner for sindslidende og udviklingshæmmede

– de havde ret til forsørgelse, men pligt til at være indespærret. Og hverdagen var præget af regler og uden megen kontakt til det øvrige samfund.

I 1929 vedtog et politisk flertal i Folketinget – som det første land i verden – en forsøgslov om kastration og sterilisation af 'åndssvage' og 'sindssyge'. Man ville begrænse deres antal, da man mente, at de både var dyre for samfundet og mere usædelige end resten af befolkningen. Få år senere blev loven udvidet til også at gælde bl.a. fattige, drikfældige og hjemløse.

Alle er lige meget værd

Først efter Anden Verdenskrigs rædsler blev der udsigt til mere menneskelige forhold. Først og fremmest med Grundlovens § 71 om den personlige friheds ukrænkelighed i 1953.

– Siden er frihedsbegrebet blevet udvidet mere og mere til, at vi i dag ser ethvert menneske som lige værd. Det menneskesyn er trængt ind på mange områder af lovgivningen, siger Kirsten Ketscher.

I 1959 kom loven om åndssvageforsorgen som betød, at man oprettede Statens Åndssvageforsorg under Socialministeriet, som forsorgschef N.E. Bank-Mikkelsen blev leder af. Han gik i front for tanken om normalisering af tilværelsen for mennesker med udviklingshæmning og arbejdede for at give dem ligeværdighed og rettigheder i samfundet.

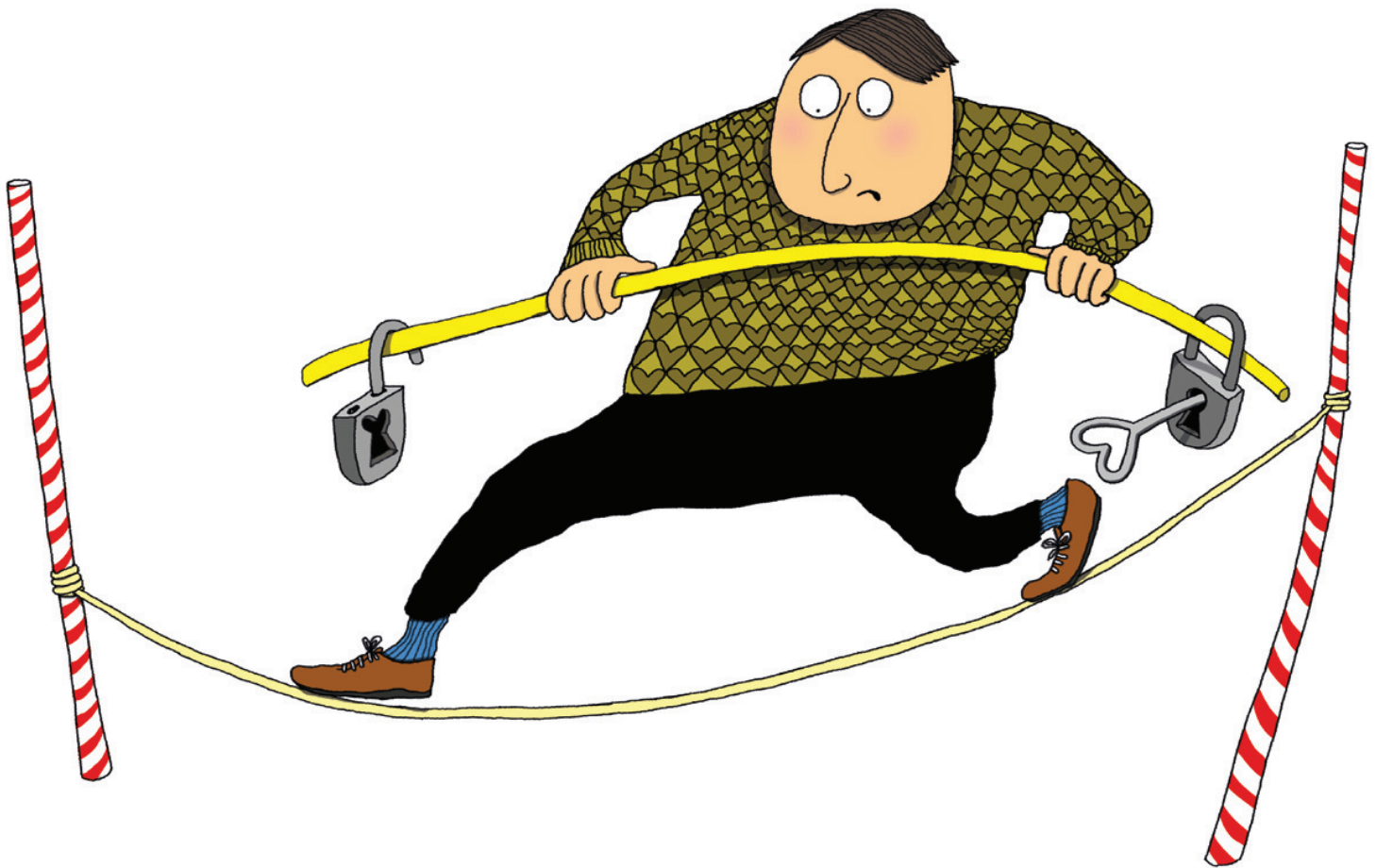
I kølvandet fulgte først civile rettigheder og dernæst politiske og sociale rettigheder. Desuden blev centralinstitutionerne afviklet.

Det gav samtidig pædagoger en ny rolle – fra at være eksperter, der tog over fra læger og sygeplejersker og traf beslutninger på borgernes vegne, til at de skulle støtte og hjælpe borgerne med at træffe egne valg. Det fortæller Niels Rosendal Jensen, der er lektor ved Danmarks Pædagogiske Universitet, og som bl.a. beskæftiger sig med socialhistorie og socialpædagogikkens grundlag.

– Fra da af bliver relationsdannelse og dialog pludselig vigtigt. For nu handler det om at forstå, hvad borgeren vil, siger han.

Nej tak til hjælp

I 1998 bliver institutionsbegrebet på voksenområdet – med Lov om social service – desuden opløst,

og mennesker med handicap får nu deres egen bolig, som derved både er deres hjem og de ansattes arbejdsplads. Serviceloven understreger desuden, at man skal yde den sociale indsats efter en konkret og individuel vurdering i samarbejde med borgeren, uanset handicap, og at vedkommende har ret til at sige ja og nej til hjælp. Desuden kommer der fokus på at udvikle borgerens ressourcer.

Og endelig tiltræder Danmark i 2009 FN's konvention om rettigheder for personer med handicap, som har til formål at fremme, beskytte og sikre muligheden for, at mennesker med handicap har de samme menneskerettigheder og frihedsrettigheder som alle andre.

Med hele den udvikling følger en ny virkelighed for landets socialpædagoger, understreger Niels Rosendal Jensen.

– Spørgsmålet er, hvordan man sikrer den totale tryghed for borgeren samtidig med, at borgeren har ret til den totale frihed? Den gordiske knude skal de sagesløse professionelle løse, og det kan være rigtig vanskeligt. Lovgivningen kalder på superpædagogernes handlinger. Men virkeligheden er, at man skal finde frem til pragmatiske metoder, der dur, siger han.

En steril pædagogik

Grundlæggende deler Niels Rosendal Jensen opfattelsen af, at fx magtanvendelser over for udsatte mennesker er udtryk for afmagt. Men han mener samtidig, at der er grænser for, hvad man kan lovgive sig ud af.

– Jeg er enig i, at låste døre på et bosted er en falliterklæring. Men det må være op til de professionelle at vurdere, hvad den rigtige løsning er, og nogle gange er det at låse døren, siger han og fortsætter:

– Det er klart, at vi gerne vil sikre ens tilbud for alle, og at ingen falder igennem. Men lovgivning kan også lægge sig som en tung dyne over pædagogikken, så den enkelte socialpædagog må udelukke handlemuligheder og ikke tør tage chancer, når de skal ud af en rutine med en borger – af skræk for at træde uden for dydens smalle sti. Det giver en meget steril pædagogik. Og det efterlader socialpædagoger frustrerede og med følelsen af at blive undervurderet og latterliggjort, når man overlader så mange beslutninger til Christiansborg.

De ved bedst selv

Kirsten Ketscher er imidlertid helt uenig i, at man i højere grad skulle lade de gode viljer råde frem for at have nagelfast lovgivning. Den tid, hvor samfundets svageste var under andres bestemmelse og gode vilje, er forbi, mener hun.

– Når jeg kommer i nærheden af de gode viljer, spænder jeg hanen på min pistol. Udgangspunktet for lovgivningen er jo, at mennesker selv ved, hvad der er til deres eget bedste. Og når de ikke ved det, må vi som samfund lave nogle ordninger, der i videst muligt omgang forsøger at forstå, hvad den pågældende vil. Desuden sikrer lovgivningen jo de ansattes retsstilling – hvordan skulle de ellers kunne beskytte sig selv, spørger hun.

Lovgivningen kalder på superpædagogernes handlinger. Men virkeligheden er, at man skal finde frem til pragmatiske metoder, der dur

Niels Rosendal Jensen,
lektor, DPU, Aarhus
Universitet

Jeg ville være bekymret for, at man slækkede på loven. Jeg mener først og fremmest, at vi skal anerkende, at det tager tid at håndtere alle de dilemmaer, man dagligt støder på som socialpædagog

Kathrine Hammerich, lektor, UCC Campus Carlsberg

Spørgsmålet er da, hvordan socialpædagoger kan få loven til at harmonere bedre med virkeligheden. Svaret er ordentlige arbejdsvilkår, mener Kirsten Ketscher.

– Det kræver tid og tilstrækkeligt uddannet personale at opfylde loven, siger hun.

Rammerne er problemet

Det argument bakker Kathrine Hammerich op om. Hun er lektor ved pædagoguddannelsen på Campus Carlsberg i København og underviser bl.a. fremtidens socialpædagoger i social- og forvaltningsret. For hende at se er rettighederne for mennesker med udviklingshæmning og andre udsatte udtryk for et humanistisk menneskesyn. Det er de rammer og vilkår, man som samfund stiller op, der afgør, om det er muligt at efterleve loven.

– Jeg er helt med på, at selvbestemmelse er besværligt, men det er en fundamental ret. Hvis man ser isoleret på lovgivningen og synes, det er besværligt eller umuligt at skulle bruge så meget tid på at forvalte den, så er det nok et udtryk for, at man ikke har tiden. For som socialpædagog vil man jo hellere end gerne bruge den tid, det kræver at forklare Johanne betydningen af at have varmt tøj på, siger hun.

Kathrine Hammerich peger på, at større institutioner, der øger afstanden mellem leder og ansatte, brugen af uddannet personale og manglende information om stadig mere lovgivning på området gør, at det opleves, som om lovgivningen spænder ben for det pædagogiske arbejde.

– Jeg ville være bekymret for, at man slækkede på loven. Jeg mener først og fremmest, at vi skal anerkende, at det tager tid at håndtere alle de dilemmaer, man dagligt støder på som socialpædagog. Derfor skal vi pege på rammer, vilkår, normeringer, mængden af uddannet personale og institutionernes størrelser – det er der, problemerne opstår, siger hun.

Ledelsens ansvar

Hos Socialt Lederforum, der er en landsdækkende interesseorganisation for lederne af tilbud inden for handicap- og psykiatriområdet, oplever man, at der er kommet et øget fokus på den enkeltes frihed.

– Det ser vi bl.a. med de nye tilsyn på området. Der har måske tidligere været noget pragmatik omkring loven, som bliver tydeligt nu. Når det så er sagt, er det min klare overbevisning, at man ikke låser dørene på bosteder for at låse folk inde, men fordi man har ønsket at beskytte beboerne mod, hvad der var derude, siger organisationens direktør, Bo Møllerup.

For ham at se strider tendensen til at gøre tingene mere kollektive – bl.a. med større institutioner – netop imod frihedsbegrebet. Og her er det ledernes ansvar at råbe op, mener han.

– I den optimale verden kunne socialpædagogen følge en borger tættere, så man ikke behøvede at låse døren. Her er det ledernes opgave at slå i bordet og sørge for, at der er ressourcer nok til at udføre det pædagogiske arbejde på en ordentlig måde, siger han. ■

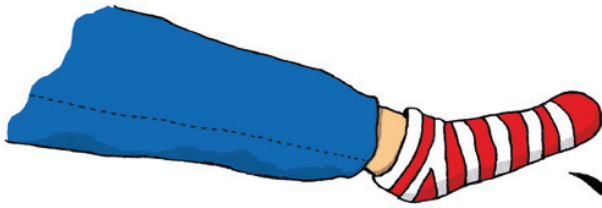
DILEMMAER

Test dig selv: Hvad ville du gøre?

Når Jane Gejl, socialpædagog og formand for forbundets Ethiske Udvalg, underviser pædagogstuderende, stiller hun dem over for en række situationer, hvor loven og den pædagogiske virkelighed kolliderer. På næste side er tre af de eksempler, hun bruger. Test dig selv med de samme hverdagsdilemmaer – hvad ville du og dine kolleger gøre?

Af Lea Holtze, lthe@sl.dk

Illustration: Louise Thrane Jensen

NILS VIL AF STED

NILS BOR PÅ ET BOSTED sammen med Søren og Bjarne. Nils vil gerne med Søren og Bjarne ud at se fodbold på stadion. Han spørger dig derfor, om han må tage med.

Nils har svært ved at finde rundt, når han er et nyt sted som fx på stadion, og hans talesprog er svært for andre at forstå. Bjarne og Søren har tænkt sig at drikke øl til fodboldkampen. De vil gerne have Nils med, men kan nemt komme til at glemme ham. I virkeligheden er det også mest Søren, der gerne vil have Nils med, mens Bjarne er mindre vild med ideen.

Du er i tvivl, om Nils er i trygge hænder, men ifølge serviceloven må du ikke nægte ham at tage af sted. Hvad gør du? ■

HANS NÆGTER AT FÅ HJÆLP

HANS PÅ 45 ÅR bor alene i en lejlighed. Lejligheden er fyldt op med bunker af pizzabakker, cykler, tøj og affald, og køkkenet er – bortset fra køleskabet – helt ufremkommeligt.

Hans har skiftet hjemmevejleder mange gange, for når de stiller krav til ham, smider han dem ud. Lige nu er du Hans' hjemmevejleder og kommer en time hver uge. Du har brugt tid på at opbygge en relation til Hans, og han er tilsyneladende glad for dig – han er ensom og vil gerne tale om sine interesser.

Din opgave er at få ham til at acceptere at lukke et rengøringselskab ind, så de kan rydde op og gøre rent. Men fire-fem måneder er gået, og Hans er stadig ikke indforstået, selvom du er gået ind på betænkningstid mere end en gang.

Du taler med Hans om, at han skammer sig over sit hjem, at han gerne ville, at det var anderledes, og at det alligevel er svært og angstprovokerende for ham at gøre noget ved det. Men du er kørt fast og overvejer dine muligheder for at hjælpe Hans. Hvad gør du? ■

TOVES MANI TAGER OVERHÅND

I ET BOFÆLLESSKAB for mennesker med autisme bor Tove. Tove har en mani med mælkekartoner, ketchupflasker og andet konserver, som hun vil have fat i og gemme under sin madras. Det kan personalet forhindre i dagtimerne ved hjælp af beskæftigelse og pædagogisk indsats. Om natten bliver køkkenet i stedet låst af.

Som afdelingsleder kommer du på kursus i reglerne om magtanvendelser. Her bliver der stillet spørgsmål ved, om den aflåste køkkendør er i strid med loven. Du rådfører dig med en jurist i kommunen, som konstaterer, at det er forbudt at låse køkkendøren og dermed begrænse borgerne i deres hjem, så længe de ikke er til fare for sig selv.

Herefter tager Toves mani over. Hun er rituelt dørsøgende og finder hurtigt ud af, at der er adgang til køkkenet. Hun kan ikke længere falde til ro om natten og får ikke den søvn, hun behøver, men søger i stedet konstant ud i køkkenet for at finde ting, hun kan gemme. Nattevagterne evner ikke at få Tove til at falde til ro. Hvad gør du? ■

ETISK UDVALG

Socialpædagogernes etiske udvalg behandler både konkrete og mere generelle sager af etisk karakter. Udvalget diskuterer de etiske værdier og socialpædagogiske konsekvenser, når fx en ny metode eller praksis vinder frem. Formålet er at inspirere til en konstant etisk dialog – og etisk udvalg kommer gerne på arbejdspladsbesøg og holder oplæg om en konkret sag eller et mere generelt emne. Udvalget står også bag 'Etisk værdigrundlag for socialpæagoger'.

Læs om udvalget og det etiske værdigrundlag www.sl.dk/etik

SOCIALPÆDAGOGERNE MENER

Vi har fine forudsætninger for at kunne gøre hinanden klogere [...]. Og vi har – både os politikere og som socialpædagoger i det hele taget – et vigtigt ansvar for at bringe vores viden videre

Verne Pedersen, næstformand, Socialpædagogerne

Vi har et vigtigt ansvar

Ja, love og regler skurrer indimellem mod pædagogisk praksis og mod 'sund fornuft'. Men svaret er at holde den faglige fane højt og være knivskarp i sin dokumentation, siger Socialpædagogerne næstformand, Verne Pedersen

Af Jens Nielsen, jni@sl.dk

Foto: Ricky John Molloy

Det er en helt grundlæggende præmis: Lovene og reglerne findes for at beskytte det enkelte menneske – og den beskyttelse kan man som socialpædagog kun være positiv over for. Alternativet er uklarhed og alt for mange subjektive beslutninger, så når tingene ikke stemmer, er der kun et at gøre: Hold den faglige fane højt.

Sådan siger Socialpædagogerne næstformand, Verne Pedersen, i en kommentar til dette blads tema om sammenstødet mellem regler og virkelighed.

– Lovgivningen udgør en slags pædagogiske færdselsregler, der gør hverdagen både sikrere og lettere for borgerne og for os som fagpersoner. Men der er selvfølgelig en række situationer, hvor det ikke hænger sammen, og hvor reglerne spænder ben for det pædagogiske arbejde. Der er der kun én ting at gøre som socialpædagog og leder: Man må holde den faglige fane højt og dokumentere knivskarpt, hvorfor det er pædagogisk og menneskeligt det rigtige at gøre lige præcis sådan – og hvorfor det derfor giver mening at søge dispensation for reglerne, siger Verne Pedersen.

Hun advarer mod den fælde, det kan være at hælde for meget til ens egen 'sunde fornuft':

– Det bliver hurtigt meget subjektiv – for forstår du det samme ved fornuft, som jeg gør? Og for nu at blive i billedet med færdselsreglerne, så kan det da godt være, vi har travlt, og der ikke kommer nogen. Men derfor er det jo stadig ikke i orden at køre over for rødt – det er stadig noget, der kan bringe både os selv og andre i fare.

Gør hinanden klogere

Verne Pedersen peger på, at det er logisk, at tilsynene holde sig strikt til lovens bogstav – 'alt andet ville være en farlig glidebane', siger hun. Men der må også være en forventning om, at den viden, tilsynene opsamler om de modsætninger eller uhensigtsmæssigheder, der er i regler og love i forhold til hverdagens praksis, bliver formidlet videre til lovgiverne.

– Socialtilsynene laver jo hvert år en årsrapport. Det er meget vigtig dokumentation af praksis, og det er da vores forventning, at der bliver handlet på den viden, siger hun og understreger, at der også påhviler alle socialpædagoger et særligt ansvar:

– Som forbund og som faggruppe har vi gode muligheder for at tage de faglige diskussioner med hinanden – i de faglige selskaber, i TRIO'erne og som kolleger, og vi har oven i købet den fordel, at vi har lederne organiseret hos os. Så vi har fine forudsætninger for at kunne gøre hinanden klogere, og det giver også os som politiske repræsentanter gode muligheder for at være opdateret på erfaringerne fra hverdagens praksis. Og vi har – både os politikere og som socialpædagoger i det hele taget – et vigtigt ansvar for at bringe vores viden videre. Det handler jo om borgernes liv og levned, og det kræver, at vi hele tiden forholder os fagligt til de regler og rammer, der er på vores område, siger Verne Pedersen. ■

ANBRAGTE

Vi kan lave massagetilbud og frugtordninger i al evighed. Men det, der for alvor rykker, når det handler om arbejdsmiljøet, det er, når man som medarbejder føler, man er en del af en arbejdsplads, hvor det faglige fundament er solidt

Tove Nedergaard, områdechef, SBU

Ny kurs gav færre magtanvendelser

Både antallet af magtanvendelser og sygefraværet er faldet med 37 pct. som resultat af, at man har indført den pædagogiske tilgang Low Arousal på samtlige afdelinger i Specialområde Børn og Unge i Region Midtjylland

Af Tina Løvbom Petersen, tln@sl.dk

For to år siden besluttede Specialområde Børn og Unge, SBU, i Region Midtjylland at ændre den faglige kurs i indsatsen over for anbragte børn og unge. Baggrunden var, at man på regionens forskellige afdelinger inden for specialområdet børn og unge havde en del magtanvendelser, og at for mange medarbejdere kom til skade på jobbet og blev sygemeldt.

– Det var på ingen måde holdbart. Så vi traf en beslutning om at indføre en ny fælles faglig tilgang med metoden Low Arousal på samtlige afdelinger, hvor alle medarbejdere lige fra timevikar til afdelingsleder skulle

uddannes i at arbejde ud fra denne metode, forklarer SBU's områdechef Tove Nedergaard.

Nu viser en ny forsknings- og udviklingsrapport, at det faglige kursskifte har haft markant positive effekter. På kun to år er antallet af magtanvendelser i gennemsnit faldet med 37 pct. – fra 351 magtanvendelser i 2015 til 222 i 2017. Og på flere afdelinger blev der slet ikke brugt magtanvendelser i 2017.

Samtidig fastslår rapporten, at den nye arbejdsmetode også har haft positive konsekvenser for medarbejdernes trivsel. På to år er sygefraværet – som følge af færre konflikter og magtanvendelser – faldet med godt 37 pct. fra 16,9 sygedage pr. medarbejder i 2015 til 10,6 i 2017.

Brug for fælles fundament

De børn og unge, som er anbragt i SBU, har ofte mange komplicerede diagnoser og kognitive vanskeligheder. Mange af dem er omsorgssvigtede, flere har adskillige anbringelsessteder med i bagagen – og fælles for størstedelen er, at de har en selvskadende eller udadreagerende adfærd, når de kommer til SBU.

– Med den her målgruppe har vi naturligvis hele tiden ar-

bejdet på at undgå magtanvendelser. Men vi måtte for nogle år siden erkende, at der var brug for at have et fælles fagligt fundament på det her område, og at der var et behov for at tale samme sprog og arbejde ud fra samme metode. Derfor har vi prioriteret at uddanne samtlige medarbejdere i at arbejde ud fra Low Arousal-metoden, fortæller Tove Nedergaard.

SBU's definition af Low Arousal er 'tilpasset pædagogik' og er en konflikt- og stressnedsættende pædagogisk tilgang, som medarbejderne forebygger, forstår og løser konflikter ud fra. Og netop det at have et fælles fagligt afsæt, har været altafgørende, siger områdechefen.

– De børn og unge, som er anbragt hos os, kræver en højt-specialiseret grad af faglighed, og vi afpasser vores pædagogik til hvert eneste barn og unge. Vi kan se, at de trives bedre, og nu kan vi også dokumentere det.

Økonomisk gevinst

Selvom Tove Nedergaard erkender, at det koster mange penge, når man som i SBU vælger at prioritere et fagligt løft til alle, så overstiger gevinsterne udgifterne på lang sigt, mener hun.

– Ud over et markant fald i antallet af magtanvendelser, som jo kommer både borgere og medarbejdere til gode, så er den helt store gevinst, at vores sygefravær er faldet med 37 pct. Det sparer vi rigtig mange penge på, siger hun og forklarer, hvorfor netop høj faglighed hænger uløseligt sammen med arbejdsmiljø og trivsel.

– Vi kan lave massagetilbud og frugtordninger i al evighed. Men det, der for alvor rykker, når det handler om arbejdsmiljøet, det er, når man som medarbejder føler, man er en del af en arbejdsplads, hvor det faglige fundament er solidt. Når man kan gå hjem fra arbejde og føle, at man virkelig har gjort et godt stykke arbejde, og vide, at ingen er kommet til skade pga. fysiske magtanvendelser – det har en positiv effekt, lyder det fra Tove Nedergaard. ■

I næste nummer af Socialpædagogen besøger vi en af de arbejdspladser, hvor socialpædagoger har arbejdet med at indføre Low Arousal-metoden. Læs hele rapporten fra SBU, 'Implementering og effektmåling af konflikt-håndteringsmetoden Low Arousal' via www.kortlink.dk/t6v6